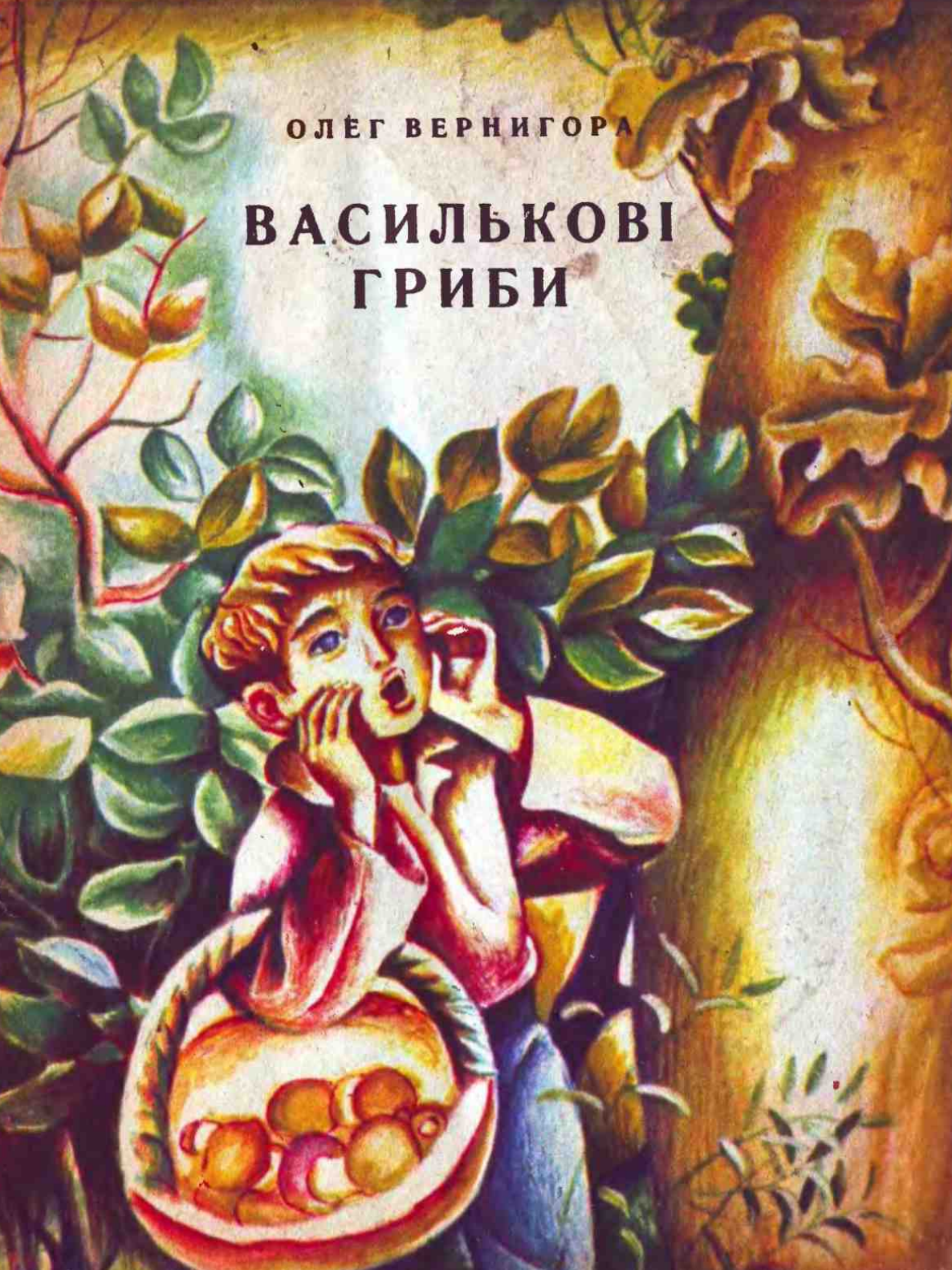

ОЛЁГ ВЕРНИГОРА

ВАСИЛЬКОВІ
ГРИБИ

ОЛЕГ ВЕРНИГОРА

ВАСИЛЬКОВІ ГРИБИ

ОПОВІДАННЯ

Для старшого
дошкільного віку

Малюнки
МИКОЛИ СТОРОЖЕНКА

ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ВЕСЕЛКА» КИЇВ 1976

V2
B35

В 70801—080 26—76
М206(04)—76

© Видавництво „Веселка“, 1976

Василько повернувся з лісу надвечір, зголоднілий, з пошкрябаними сандалями й руками.

— Це ти, онучку? — озвався з хати дід.

— Та я.

— Чи не грибів приніс, бо щось запахло лісом?

— Які там гриби, — зітхає хлопець і квапиться запитати: — Ви, діду, вже обідали?

— Чого це мав без тебе обідати? Неси-но, неси кошика, — править своєї дід. — Я хоч вдихну лісового духу...

Нехотя приніс. А там і справді — хіба що запах од грибів: кілька сиріжок і одна бабка.

Дід набрав повні груди повітря.

— А таки пахне лісом! — мовив він і спитав, примруживши рудуваті, ще не зовсім вицвілі очі: — То, кажеш, нема в лісі добряків?

— Та! — кривиться малий. — Он дід Сидір аж два кошики сьогодні приніс... Це тільки мені не везе...

Дід уважно подивився на онука.

— А де ж ти ходив? — поцікавився.

— Цілий день віганяли з хлопцями і по Шлюбному, і по Базарному, були й у Рудках, а знайшли ото п'ять сиріжок...

— Віганяв, кажеш? — в очах старого блиснули хитруваті вогники. — По лісі не ганяти треба, а вміти читати його грамоту...

— Яку грамоту? — недовірливо Василько. — Хіба ліс — школа?

— Ще яка й школа! — мовив старий. — Хочеш, узавтра підемо до лісу разом?

— Що? — з радощів хлопця аж підкинуло.

— Палицю знайди мені тільки гарну. Бо мою твій батько зумисне сховав. Запроторив, аби я не дуже далеко від дому заходив. Щоб сад пильнував...

— Дідусю, та я вам таку вистружу, що!..

— Тільки треба нам з тобою раненько вибратись із дому...

— Як батько з матір'ю йдуть на роботу?

— Ні, раніше. Як ще й сонце не сходить.

— Тоді ж темно!

— І темно, і роса велика, холодно... Та й вставати не схочеш.

— Я встану! — загорівся Василько. — Ви мене за вухом полоскочете... А роси я не боюся.

...Тільки-но забілівся край неба, старий був на ногах. Та хлопцеві не те що лоскотати за вухом — оце стріляй з гармати поряд — не почує. Довелося старому стягати

Василька з ліжка. Уже стоячи на підлозі, прочумався трохи. Почав одягатися.

А в селі тихо й ніде нікого. Тільки лампочки жевріють на стовпах, освітлюючи вулицю.

Від стежки за селом війнуло прохолодою. Роса на траві — по ногах, по ногах Василька, а та, що на кушках, — за шию, по лицю, за шию! Де й сон подівся!

Праворуч відходив уже і яр з придорожніми кущами, а дід з онуком наче входили в тунель поміж хлібів. Від жовтого кольору ніби аж посвітлішало. Старий не знав, що тут посіяно, та, вдихнувши повні груди повітря, визначив: це жито.

— Чуєш, онучку, як хлібом запахло? — озвався до Василька.

Хлопець сапав носом, але чим там пахло, так і не добрав. Йому поки що усе пахло росою. Однак сказав:

— Ага! Батько вже збирався виїжджати сюди комбайном!

Якийсь час так і йшли по тунелю в житі. Дід зігнутий, то його й не видно, а Василька й поготів. Хіба руку підняв би вгору, то дістав би до вершечка колосків.

— Колись, онучку, отакі високі хліба й не родили, — казав старий.

— Не було ж машин, — старував уже й Василько.

— Пахне жнивими, ох і пахне! — все більше жвавішав дідусь.

І знов тільки легенький шурхіт колосся. Враз озвався жайворон. Спершу тоненько засвистів-задзвенів,

а тоді на весь голос. І наче повис десь над ними отой срібний дзвіночок.

— Ага! — гукнув йому у височінь Василько.— Це ми тебе розбудили!

— Таке! — засміявся дідусь.— Ти оце вперше отак — раніше від пташок вийшов у поле?

— Уперше, дідусю...

Ліворуч і праворуч у житі замаячили дві великі шапки. Василько тут проходив колись, то знає: це вишні ростуть край шляху. Однак тепер було якось дивовижно цікаво. Ніби ці деревця вибігли десь з лісу, щоб дістатись до села, а їх щось налякало. І вони застигли серед поля — так і не дійшли до шляху.

Ось уже й вишні позаду, а вдалині завиднілись наче темні стоги сіна. Хоч Василько сюди й не доходив, він здогадується:

— Діду, а ото не ті столітні верби, що ви колись казали?

— Вони, онучку, вони! — радіє старий за хлопця, що такий пам'яткий.

За вербами ніби вийшли аж на шлях зустрічати дідуся з онуком два дуби-велетні. Вони виступилися з двох лісів: один з Хлудної, другий від Лисихиного. Та отак і зупинилися над шляхом.

— Діду, а в який ми ліс підемо?

— Спершу заглянемо до Лисихиного...

— Це ми маємо проходити ворота, де ото над шляхом два дуби наче обнялися?

— Будемо, онучку, будемо! — радо відповів старий.— А ти це гарно підмітив — обнялися...

Дуби вже підступились ближче, а за ними — ліворуч і праворуч — темніли стінами ліси.

— Діду, а в Лисихиному гадюки є?

— Гадюки, питаєш? — старий дивиться на хлопця з хитруватою усмішкою.— А що б то був за ліс, коли б у ньому їх не було?

— І жалючі є?

— Аякже!

— А вас не кусали?

— Обійшлося...

— А ви не боялись ходити до лісу?

— Чого там, боявся.

— І ходили?! — в смарагдових очах хлопця чи то подив, чи захоплення.

— Ходив я здебільше вранці. А об такій порі гадюки ще дрімають.

— Отакі вони сплюхи?

— Як тобі сказати. Скоріше вони не сплюхи, а мерзлякуваті,— дід усміхнувся,— як оце й ти. Намочив об росу ноги і вже тремтиш!

— Та ні! — хлопець зиркнув на небокрай, де все небо зайнялось червоним.— Зразу було холоднувато, а тепер гляньте, аж парує з ніг!

— Якщо парує — добре! — усміхається старий.— Гадюки не виповзають з своїх нір, поки добре не пригріє сонце.

— І об такій порі, як зараз, ніколи й не вилазять? — допитувався.

— Авжеж, що ні.

Це вже була справжня новина. Як і та, що й дідусь боявся, то щоб не було страшно, до лісу ходив тільки вдосвіта... Ну й ну!

— Діду, а вовки є в цьому лісі? — питає перегодя знову Василько.

— Були... Я ще бігав за батьком, коли він виїжджав у поле орати, то кілька разів бачив...

— А тепер, тепер є? — малий стишує ходу.

— Тепер — навряд... На конях у полі яка вже робота?.. А до трактора вовка й собаками не заженеш... Правда, якось оце чув, ніби завезли нещодавно пару. Та наш ліс великий, то хтозна, де вони й вештаються тепер...

Жито підкочувалось хвилями і, наче вдарившись об темну стіну лісу, відкочувалось назад. Під кущами скрізь ще купчилась пільма, наче зігнана сюди зі всього поля.

А ліс уже не видавався таким похмурим, як здалеку. Верхівки дерев наче аж спалахували зеленим. Василько озирнувся й застиг у подиві. Із-за житів викочувалося велике червоне коло.

— Діду, сонце!

— А таки сходить! — дідусь випростався.

На хлібах, які здавалося, котились аж до самого обрію, миготіли крапельки роси. Зашуміли й дерева,

загомоніли, залопотіли листям. Наче й вони отим ранковим гомоном вітали схід сонця.

— Ну, онучку, будемо входити,— старий першим ступив у хащі.— Щоб не згубили одне одного, прислухайся, як тріщатимуть гілочки... Не чутинеш — гукай!

Старий пропускає хлопця під дубки, а сам іде трохи збоку.

Роздивившись, Василько зрозумів: вранці й справді в лісі зовсім не так, як удень. Згори долинають гучніші голоси пташок. Удень вони співають, як би оце свистів у звичайний свисток, а тепер — як би у свисток води наліто. Чи, може, ото й справді в пташині дзьоби потрапляє роса, то такий у них і сріблястий свист?

— Діду, добряк! — якось аж боязко, розгубившись, вигукнув раптом Василько.

Почулося, ніби й дідусь буркнув теж «добряк», але не підійшов. А неподалік — підберезник виглядає з-під листочка. Не кидати ж! І він знаходить місце в кошику.

Он і дідусь іде збоку і трішечки позаду. А Василько — наче справжній тобі грибник — тримає в одній руці кошика, у другій — ножа.

У траві зачервонілась шапочка красноголовця. Василько аж присів з радості, щоб акуратно підрізати ніжку.

— Ти диви! — мовив, скривившись, бо то почервонілий листок осики підмаскувався під красноголовця. Зітхнув, сердито копнув ногою того листка і пішов далі, стрижуци попід кущами очима. Аж ось знову щось

зачервонілось у траві. Та Василька на цей раз не підма-
ниш! І він, задерши голову, чеше собі мимо.

Коли ж чує, позаду нього кахикнув дідусь. Озираю-
ся. Старий якраз розгинається на тому місці, де він за-
бачив, як щось червоніло. І в руках дідуса — гриб!

— А що, подумав, це — листочок? — кладучи в сво-
го кошика добряка, усміхається дідусь. — Це він зумис-
не підмаскувався під червоний листок.

— Хіба подумав? Перед цим я точнісінько такий
листок бачив! — кривиться з досади Василько.

— Бачив, кажеш? — моргає старий. — То гриби вже
починають з тобою в жмурки грати!

— Нічого! — бадьориться Василько. — Коли так,
я тепер і листочечка не промину!

— І не минай!.. Іди отак березнячком і не ганяй,
а частіше кланяйся, — радить дідусь, а сам верне до
стежки, щоб вільніше було йти. Але й тут хіба про-
йдеш, не вклонившись? Хіба йому, старістю, отак наги-
натись перед кожною гілкою? Зате онук он як шмигає
попід кущами!

Ось знову Василько надібав на добряки. Очі широ-
ко розкриті, радий. Старий, обіпершись спиною об
стовбур берези, перепочиває.

— А зі мною, бач, гриби й у жмурки не хочуть гра-
тись, — каже дід. — Ну, коли так, ти далі прошкуй собі
дубнячком, а я загляну в осичняк. Ніби нещодавно тут
рубали ліс, а бач, які осики вимахали!

Прошелестів дідів голос — і знову тиша.

Василько аж образився, що туди, на нове місце, дідусь піде сам. Тож і йшов дубнячком, пильнуючи старого. Отак і наїхав своєю сандалею на добряка. І такого гарного роздушив! Може б і заплакав від досади, коли б не трапився неподалік ще кращий. Хотів гукнути дідуся, щоб ішов до нього подивитись, але не встиг. Он до нього з-під листочка визирає ще один гриб. І ось знову. Ціла сімейка. І хлопець не втримується:

— Діду!

Нікого й не чути. У осичняку дідуся уже й не видно.

— Ді-дууу! — стурбовано, на весь голос.

— Іду-уу! — озвалося десь зовсім з іншого боку.

Хлопець сторопів.

— Ді-іі-дууу! — гукнув ще дужче.

— Уд-уд-гу-гу! — покотилося лісом.

Василько аж похолов. Коли ж зирк — за кілька кроків біля дуба — старий. Хлопець кліпає очима — нічого не второпає. Дідусь ось близенько, а воно хтозна-де відгукується! І мерщій до старого:

— Там хтось є! — показує пальцем у хаші.

— Нікого там нема, — осміхається дідусь. — То твоїм голосом відгукується луна.

— Моїм голосом?

— О, то, виходить, я тебе не тільки на грибки вивів, а й луну послухати! — наче аж радів старий.

— Це справді луна? — все ще не вірить Василько. Луну він знає... Але тільки на узліссі. Там вона зовсім інша: глуха якась чи немічна. А тут...

— Гукни ще раз — переконаєшся,— каже дід.
— Василько-оо! — покликав сам себе хлопець.
— Иль-ко-оо! — озвалось неподалік, а лісом поко-
тило: — Ко-оо-оо!

— Дідусю, а чому це вона озивається?

— Як чому? — старий уже хитрує.— Підеш оце ра-
ненько до лісу сам, і тобі раптом зробиться боязко. То
й перегукуйся з луною, і тобі видаватиметься, що ти не
один. І не так буде й сумно... Ну та гаразд, щось знай-
шов уже?

— Добряки. Я ж і вас тому кликав.

— Катма грибів у осичняку, хоч і молодий. Двох
тільки маленьких і взяв...

— А в мене дивіться скільки! — Василько підносить
до дідуся кошик.

— Ну, ти сьогодні зовсім молодця! — хвалить, а то-
ді хитро так підморгує: — Давай позмагаємось, хто
швидше набере повен кошик.

Василько ще раз зазирає у дідів кошик. Він здоро-
вий, а на дні лише п'ятірко й лежить грибків.

— Давайте, дідусю!

Змагання тривало не дуже й довго. Десь за годину
чи півтори Василько зголосився:

— Діду, я виграв! У мене — повен кошик. От.

Старий, крекчучи, підійшов до онука.

— Правду кажеш,— мовив він, ставляючи поряд
і свого. І теж повного грибів.— Виграв таки ти, бо пер-
шим озвався...

І хоч Василько розумів, що змагання виграв дідусь, бо у його великім кошику буде чи не два, якщо не всі три малих, хлопцеві було справді радісно. Бо ще й роса не спала, а в них повно добряків. Тож певне, що й дорогою з лісу їм ще ніяка гадюка і не стрінеться. А де родять гриби, він затамив: у тому лісі, де живе і його голос — луна. Василько набирає повні груди повітря і гукає:

— Луу-на-аа!

— На-на-на-аа! — озивається на його голос таке ж бадьоре, і хлопцеві здається, луна кличе його назбирати ще один кошик грибів...

11 коп.

ОЛЕГ ГРИГОРЬЕВИЧ МЕРНИГОРА, БАСИНЫ ГРИБЫ. РАССКАЗ

(На украинском языке)

Для старшего дошкольного возраста

Редактор Надежда Александровна Стороженин

Издательство «Малекс», Киев, Бессейнин, 1/2

Редактор Е. А. Горенко. Художник-подготовитель В. А. Кавун. Технический редактор Ф. П. Резица. Корректор Н. В. Богданович. Заведующая набором Е. П. 1976 г. Подписано до печати 5.II.1976 г. Формат 70x90/16. Номер 2. Физ. тираж 15. Обл.-л. 1,36. Услов. тираж 1,73. Тираж 1250. Заказ 5819. Цена 11 коп. Издательство «Малекс», Киев, Бессейнин, 1/2. Киевская полиграфическая фабрика республиканского производственного объединения «Полграфкинг» Целикоминвуз УРСР, Киев, Фрунзе, 51-а.